

Номенклатурна ревізія як передумова створення продромусу рослинності (на прикладі Національного природного парку "Джарилгацький")

Анастасія О. ДАВИДОВА

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, Київ 01004, Україна
anasta3kz@gmail.com

Davydova A.O. **Nomenclature revision as a prerequisite for producing a vegetation prodromus (a case study of Dzharlygach National Nature Park).** Ukr. Bot. J., 2018, 75(6): 525–527.

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine
2 Tereshchenkivska Str., Kyiv 01004, Ukraine
anasta3kz@gmail.com

Abstract. In the article we highlight problems of using phytosociological nomenclature in preparation of regional prodromes of vegetation. Among the results of the revision of the vegetation prodromus of Dzharlygach Island (Dzharlygach National Nature Park) are corrected authorship and dates of the syntaxa of coastal and halophytic vegetation within the classes *Crithmo-Staticetea*, *Festucetea vaginatae* and *Festuco-Puccinellietea*. In particular, the association *Lactuco tataricae-Elytrigietum bessarabicae* Korzhenevsky ex Davydova ass. nov. has been validated; the phantom associations *Artemisietum arenariae* and *Puccinellietum fominii* were found to be correct; correct authorship and dates for the association *Secali-Stipetum borysthonicae* and alliance *Puccinellion fominii* are provided. The examples are followed by explanations of the causes of invalidity, evidence of proper attribution of the authorship or date, and references to relevant articles of the third edition of the International Code of Phytosociological Nomenclature.

Keywords: syntaxonomy, phytosociological nomenclature, validation, phantoms

Геоботанічні дослідження, як і будь-які польові, розпочинаються з ретельного аналізу даних щодо існуючих синтаксонів. На жаль, багато часу витрачається не на ознайомлення із протологами, базами даних геоботанічних описів та порівняння із власним матеріалом, а на перевірку правильності синтаксономічної назви.

У ході підготовки продромусу рослинності Національного природного парку (НПП) "Джарилгацький" було виявлено деякі номенклатурні аспекти, що виникли внаслідок некоректного використання правил Міжнародного кодексу фітосоціологічної номенклатури (Weber et al., 2000) та через цитування вітчизняних джерел, які містять вже усталені помилкові назви синтаксонів закордонних авторів без можливості перевірки оригінального діагнозу. Нижче наводимо приклади, виявлені під час ревізії попереднього зведення рослинності о. Джарилгач (Dubyna, Dzyuba, 2005) та вітчизняних робіт, присвячених псамофітній та галофітній рослинності.

Аналізуючи дані синтаксонів щодо класу *Festucetea vaginatae* Soó ex Vičherek 1972 у межах України, ми виявили два варіанти авторства при цитуванні такого синтаксону, як *Secali-Stipetum borysthonicae* – Korzhenevsky 1986 та *Secali-Stipetum borysthonicae* Korzhenevsky ex Dubyna, Neuhäuslová et Shelyag-Sosonko 1995 (Korzhenevsky, Klyukin, 1986; Dubyna et al., 1995). Який з них є правильним? У праці 1986 року вперше була представлена асоціація *Secali-Stipetum borysthonicae* з субасоціаціями *agropyretosum* та *crataeetosum orientale*. Але не було обрано типову субасоціацію (ст. 5). У *crataeetosum orientale* в описах відсутній ім'яутворюючий таксон (ст. 3f). Отже, вірним є цитування валідизованої назви *Secali-Stipetum borysthonicae* Korzhenevsky ex Dubyna, Neuhäuslová et Shelyag-Sosonko 1995.

У межах вищезгаданого класу ми зіткнулися із фантомом – *Artemisietum arenariae* Popescu et Sanda 1975. Фантоми є окремою категорією серед синонімів. Це назви, які використовували різні дослідники, приписуючи їм помилково неправильне авторство (тобто, автор/автори або дата наведені помилково) (Mucina et al., 2016).

У вітчизняних працях використовується помилкове посилання на працю "Etudés sur la végétation du littoral de la Mer Noire entre Mamaia et le Cap Midia" (Popescu, Sanda, 1975) замість "Contribuții noi la cunoașterea vegetației litoralului românesc al Mării Negre", в якій описано *Artemisietum arenariae* Popescu et Sanda 1977. Протолог цієї праці нам відшукати не вдалося, тому спиралися на останнє видання румунського продрому (Sanda et al., 2008).

Клас *Crithmo-Staticetea* Br.-Bl. in Br.-Bl. et al. 1952 наводився в попередніх класифікаційних схемах для о-ва Джарилгач, але нині його представленість за межами Криму не підтверджена (Dubyna, Dzyuba, 2005). Під час ознайомлення з протологом, у якому представлені описи рослинності цього класу, було виявлено, що асоціація *Lactuco tataricae-Elytrigietum bessarabicae* є невалідною, оскільки її типом було обрано не опис, а субасоціацію *Lactuco tataricae-Elytrigietum argusietosum sibiricae* (ст. 5). Ми валідизуємо *Lactuco tataricae-Elytrigietum bessarabicae* Korzhenevsky 2001, вибираючи *holotypus hoc loco* (Korzhenevsky 2001, с. 120: таб. 6, оп. 6). Відповідно, валідною є така назва: ***Lactuco tataricae-Elytrigietum bessarabicae* Korzhenevsky ex Davydova ass. nov. hoc loco.**

Клас *Festuco-Puccinellietea* Soó ex Vicherek 1973 містить багато вітчизняних синтаксонів, більшість з яких були описані валідно, але деякі з них лишилися поза увагою. Асоціація *Puccinellietum fominii* Solomakha et Shelyag-Sosonko 1984 була опублікована вперше неефективно, у депонованому рукописі (ст. 2a) (Solomakha, Shelyah-Sosonko, 1984). *Puccinellietum fominii* Solomakha et Shelyag-Sosonko in Golub et Tchorbadze 1995 є фантомом, оскільки стаття "Vegetation communities of Western substeppe ilmens of the Volga delta" (Golub, Tchorbadze, 1995) присвячена переважно класу *Therosalicornietea* Tx. in Tx. et Oberd. 1958 і жодної згадки щодо *Puccinellietum fominii* не містить. Вірними є такі авторство і дата – *Puccinellietum fominii* Solomakha et Shelyag-Sosonko ex Golub 1994 (Golub, 1994). У цій праці було валідизовано союз *Puccinellion fominii*, тому замість "Shelyag-Sosonko et Solomakha 1987" (не є валідним згідно до ст. 17) слід використовувати таку комбінацію – *Puccinellion fominii* Shelyag-Sosonko et Solomakha ex Golub 1994 (Solomakha, Shelyah-Sosonko, 1987; Golub, 1994). Ситуація із союзом *Salicornio-Puccinellion* Mirkin in Golub et Solomakha 1988 демонструє інший

приклад причин невалідності: цей синтаксон був опублікований із вказівкою номенклатурного типу нижчого рангу (ст. 8), але провізорно (ст. 3b) (Golub, Solomakha, 1988). Проте залишається питання, чи слід цей синтаксон валідизувати й визнавати. Зараз в його складі, незважаючи на чітко вказану авторами діагностичну комбінацію видів, наводяться асоціації, які не відповідають змісту першоопису. Ми вважаємо, що без ретельної синтаксономічної обробки немає потреби валідизувати цей союз, тому при цитуванні коректно вказувати *Salicornio-Puccinellion* Mirkin in Golub et Solomakha 1988 nom. inval.

Проведена номенклатурна ревізія ще раз підтверджує необхідність використання протологів при виділенні нових синтаксонів. Переважно саме вітчизняні синтаксони потребують валідизації, втім проблеми із протологами закордонного походження виникають через складнощі їхнього отримання. Активне застосування еколого-флористичної класифікації в Україні впродовж 1980–1990 рр. призвело до появи великої кількості невалідно описаних синтаксонів і синонімів більш ранніх закордонних назв синтаксонів. Дигіталізація старих видань (початок ХХ ст.) та оприлюднення їх в електронних бібліотеках значно спрощує процес пошуку протологів для ревізії. Але вітчизняні та закордонні праці, опубліковані з середини ХХ ст., не завжди є доступними, іноді навіть не через специфічність процесу оцифрування, а внаслідок того, що матеріали були оприлюднені в збірках матеріалів університетських конференцій, у маловідомих і тому важкодоступних виданнях. В такому випадку важливою є кооперація колег з різних країн щодо пошуку та обміну інформацією.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Dubyna D.V., Neuhäuslova Z., Shelyag-Sosonko Yu.R. Vegetation of the Birjucij Island Spit in Azov Sea. Sand Steppe Vegetation. *Folia Geobot. Phytotax.*, 1995, 30: 1–31.
- Dubyna D.V., Dzyuba T.P. *Ukr. Bot. J.*, 2005, 62(2): 128–142. [Дубина Д.В., Дзюба Т.П. Фітоценотична різноманітність острова Джарилгач (Херсонська обл.). *Укр. бот. журн.*, 2005, 62(2): 128–142].
- Golub V.B. Class *Asteretea tripolium* on the territory of the former USSR and Mongolia. *Folia Geobot. Phytotax.*, 1994, 29(1): 15–54.

- Golub V.B., Solomakha V.A. *Bull. MOIP. Otd. Byol.*, 1988, 93(6): 81–92. [Голуб В.Б., Соломаха В.А. Высшие единицы классификации растительности засоленных почв европейской части СССР. *Бюл. МОИП. Оtd. биол.*, 1988, 93(6): 81–92].
- Golub V.B., Tchorbadze N.B. Vegetation communities of Western substeppe ilmens of the Volga delta. *Phytocoenologia*, 1995, 25(4): 449–466.
- Korzhenevskiy V.V. *Trudy Gos. Nikit. bot. sada*, 2001, 120: 107–124. [Корженевский В.В. Синтаксономическая схема и типология местообитаний Азовского и Черноморского побережий Крыма. *Труды Гос. Никит. бот. сада*, 2001, 120: 107–124].
- Korzhenevskiy V.V., Klyukin A.A. *Trudy Gos. Nikit. bot. sada*, 1986, 86: 111–122. [Корженевский В.В., Клюкин А.А. Фитоиндикация рельефа возвышенностей Керченского полуострова на примере Казантипа. *Труды Гос. Никит. бот. сада*, 1986, 86: 111–122].
- Mucina L., Bültmann H., Dierßen K., Theurillat J.-P., Raus T., Čarni A., Šumberová K., Willner W., Dengler J., Gavilán García R., Chytrý M., Hájek M., Di Pietro R., Iakushenko D., Pallas J., Daniěls F.J.A., Bergmeier E., Santos Guerra A., Ermakov N., Valachovič M., Schaminée J.H.J., Lysenko T., Didukh Y.P., Pignatti S., Rodwell J.S., Capelo J., Weber H.E., Solomeshch A., Dimopoulos P., Aguiar C., Hennekens S.M., Tichý L. Vegetation of Europe: hierarchical floristic classification system of vascular plant, bryophyte, lichen, and algal communities. *Appl. Veget. Sci.*, 2016, 19(1): 3–264.
- Popescu A., Sanda V. Etudés sur la végétation du littoral de la Mer Noire entre Mamaia et le Cap Midia. *Revue Roum. de Biol. Ser. de Botanique*, 1975, 20(1): 7–17.
- Sanda V., Ollerer K., Burescu P. *Fitocenozele din România – sintaxonomie, structură, dinamică și evoluție*. București: Editura Ars Docendi, 2008, 576 pp.
- Solomakha V.A., Shelyah-Sosonko Yu.R. *Floristicheskaya klassifikatsiya galofilnoy rastitelnosti Ukrainy*, (deposited manuscript). 1984, 30 pp. [Соломаха В.А., Шеляг-Сосонко Ю.Р. *Флористическая классификация галофильной растительности Украины*. 1984, 30 с. Рукопись депон. в ВИНТИ 16.08.84, № 5965-B84].
- Solomakha V.A., Shelyah-Sosonko Yu.R. *Ukr. Bot. J.*, 1987, 44(6): 13–17. [Соломаха В.А., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Нові синтаксономі галофільної рослинності України. *Укр. бот. журн.*, 1987, 44(6): 13–17].
- Weber H.E., Moravec J., Theurillat J.-P. International Code of Phytosociological Nomenclature. 3rd ed. *J. Veget. Sci.*, 2000, 11: 739–768.

Рекомендує до друку
Я.П. Дідух

Надійшла 19.06.2018

Давидова А.О. Номенклатурна ревізія як передумова створення продромуса рослинності (на прикладі Національного природного парку "Джарилгацький"). *Укр. бот. журн.*, 2018, 75(6): 525–527.

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, Київ 01004, Україна

Висвітлено проблеми застосування фітосоціологічної номенклатури під час підготовки регіональних продромусів рослинності. Результатом ревізії попереднього продромусу рослинності о-ва Джарилгач (Національний природний парк "Джарилгацький") є встановлення вірного авторства та дат синтаксонів аренної та галофітної рослинності в межах класів *Crithmo-Staticetea*, *Festucetea vaginatae* та *Festuco-Puccinellietea*. Зокрема, валідизовано асоціацію *Lactuco tataricae-Elytrigietum bessarabicae* Korzhenevsky ex Davydova ass. nov.; виявлено фантоми асоціацій *Artemisietum arenariae* і *Puccinellietum fominii* та встановлено правильні; наведено вірне авторство та дати для асоціації *Secali-Stipetum borysthenaicae* та союзу *Puccinellion fominii*. Приклади супроводжуються поясненнями причин невалідності, доказами вірності іншого авторства або дати та посиланнями на відповідні статті 3-го видання Міжнародного кодексу фітосоціологічної номенклатури.

Ключові слова: синтаксономія, фітосоціологічна номенклатура, валідизація, фантоми

Давыдова А.А. Номенклатурная реви́зия как предпосылка создания продромуса растительности (на примере Национального природного парка "Джарылгачский"). *Укр. бот. журн.*, 2018, 75(6): 525–527.

Інститут ботаніки ім. Н.Г. Холодного НАН України
ул. Терещенковская, 2, Киев 01004, Украина

Освещены проблемы использования фитосоциологической номенклатуры при подготовке региональных продромусов растительности. Результатом реви́зии предыдущего продромуса растительности о-ва Джарылгач (Национальный природный парк "Джарылгачский") является установление правильного авторства и дат синтаксонов аренной и галофитной растительности в пределах классов *Crithmo-Staticetea*, *Festucetea vaginatae* и *Festuco-Puccinellietea*. В частности, валидизирована ассоциация *Lactuco tataricae-Elytrigietum bessarabicae* Korzhenevsky ex Davydova ass. nov.; выявлены фантомы ассоциаций *Artemisietum arenariae* и *Puccinellietum fominii* и установлены правильные; приведены верное авторство и даты для ассоциации *Secali-Stipetum borysthenaicae* и союза *Puccinellion fominii*. Примеры сопровождаются объяснением причин невалідности, доказательствами правильности иного авторства или даты и ссылками на соответствующие статьи 3-го издания Международного кодекса фитосоциологической номенклатуры.

Ключевые слова: синтаксономия, фитосоциологическая номенклатура, валидизация, фантомы